

Dr. Živko Bergant
ITEO Svetovanje d.o.o.
Ljubljana

NADZORNI SVET IN KOMUNICIRANJE Z ZUNANJO JAVNOSTJO

1. Uvod

V različnih medijih lahko relativno pogosto zasledimo intervjuje novinarjev s številnimi predsedniki nadzornih svetov, ki dajejo izjave in posredujejo najrazličnejše informacije o delniški družbi, kjer so v nadzornem svetu. Zasledimo lahko, da predsednik nadzornega sveta na primer:

- pojasnjuje posamezne sklepe tega organa, tako v pogledu kadrovskih sprememb (najpogosteje v zvezi z upravo podjetja), kakor tudi v pogledu ukrepov nadzornega sveta, povezanih s sanacijo družbe ali drugih poslovnih odločitev, ne glede ali so le-te v pristojnosti nadzornega sveta ali uprave;
- pojasnjuje določene dogodke ali razmerja v povezavi podjetja z različnimi državnimi organi, poslovnimi partnerji, ali posameznimi poslovnimi dogajanja, tudi znotraj skupine podjetij;
- predstavlja in pojasnjuje uspešnost (ali neuspešnost) družbe v preteklosti;
- predstavlja temelje strategije družbe, kje so njene primerjalne prednosti in podobno;
- podaja mnenje, kaj je za družbo pomembno, kaj bi bilo treba storiti v prihodnosti (na primer sprememba strategije), celo v katero smer bi se morala po njegovem mnenju družba razvijati;
- podaja mnenje o morebitnih kadrovskih spremembah uprave (tudi brez tozadavnega sklepa nadzornega sveta);
- pojasnjuje stališča nadzornega sveta (in tudi uprave) glede strateških usmeritev banke;
- obljublja, kaj bo družba v prihodnje naredila na določenem področju.

Že iz navedenega je jasno, da se na ta način ustvarja vzporedna pot komuniciranja z javnostjo, kljub temu, da ima večina večjih delniških družb celo pooblaščenega delavca za komuniciranje z zunanjo javnostjo. Očitno je, da ti dve poti komuniciranja z javnostjo v večini primerov nista usklajeni. Vendar ni problem le v tem.

Že mogoče, da kakemu predsedniku uprave ustreza, da se sam preveč ne izpostavlja ter je ta odgovornost porazdeljena še na predsednika nadzornega sveta. Po drugi strani je tudi možno, da kakemu predsedniku nadzornega sveta ustreza pojavljanje v javnosti. Seveda so tu pomembni tudi vztrajni novinarji, ki želijo pridobiti čim več informacij. Vsi se strinjamo, da je informacija občutljivo in nevarno blago, vendar smo očitno še daleč od ustrezne informacijske kulture. Gre torej za pomembno vprašanje pristojnosti (in s tem tudi odgovornosti) nadzornega sveta ter njegovega predsednika v zvezi z dajanjem izjav za javnost.

2. Formalni vidik

2.1. Nadzorni svet

Temeljni predpis, ki ureja vlogo, položaj in delo nadzornega sveta je Zakon o gospodarskih družbah.¹ Le-ta v svojem 261. členu določa, katere delniške družbe so dolžne imeti nadzorni svet. To so predvsem velike družbe (osnovni kapital nad 300 mio SIT ali nad 500 zaposlenih) in družbe s posebnimi značilnostmi (sukcesivna ustanovitev, uvrščenost na borzo ali več kot 100 imenskih delničarjev). Očitno je zakonodajalec menil, da so to narodnogospodarsko pomembne družbe in je zato potreben poseben nadzor. To pa pomeni, da je v teh družbah še posebej pomembno tudi komuniciranje z zunanjimi javnostmi. Zato se bomo v tem prispevku omejili na razpravo o vlogi nadzornih svetov v delniških družbah, kjer je nadzorni svet zakonsko obvezen. V drugih družbah je namreč njegova pristojnost v veliko večji meri odvisna od statuta oziroma družbene pogodbe.

Nadzorni svet je (poleg uprave in skupščine) organ delniške družbe. Voli ga skupščina delniške družbe. To pa ne pomeni, da je njej podrejen v smislu hierarhije,² saj sta oba organa popolnoma samostojna v okviru svojih zakonskih pooblastil. Osnovna delitev pristojnosti je v tem, da nadzorni svet načeloma ni organ odločanja ampak je nadzorni organ. Pri tem je treba poudariti, da je to kolektivni nadzorni organ, člani nadzornega sveta lahko torej opravljajo svojo nadzorno funkcijo le skupaj.³ Povsem podobno ne moremo govoriti o hierarhiji med nadzornim svetom in upravo (čeprav nadzorni svet imenuje in odpokliče upravo), saj je slednja organ vodenja družbe,⁴ kar opravlja "samostojno in na lastno odgovornost" (prvi odstavek 246. člena ZGD). Pristojnosti uprave za vodenje poslov se namreč ne more prenesti na nadzorni svet (4. odst. 274. člena ZGD), seveda pa tudi uprava ne more opravljati nalog nadzornega sveta.

Pristojnosti in dolžnosti Nadzornega sveta so opredeljene na številnih mestih v ZGD, ne samo v njegovem 274. členu. Vsebinsko jih lahko opredelimo na naslednji način:

- nadzor vodenja poslov družbe, kot najpomembnejša naloga; pri tem je pomemben tudi nadzor za vnaprej, torej preventivno delovanje, kjer nadzor prehaja v svetovanje,⁵ ne pa v odločanje
- nekatere pristojnosti, povezane z neposrednim vodenjem poslov družbe, ki so v ZGD izrecno opredeljene
- dajanje soglasja upravi za opravljanje določenih vrst poslov, opredeljenih v ZGD, statutu ali posebnem sklepu nadzornega sveta
- sprejem letnega poročila družbe
- dajanje mnenj, stališč oziroma predlogov skupščini družbe

Visoke pristojnosti nadzornega sveta pomenijo tudi veliko odgovornost (tudi odškodninsko), ki je enaka odgovornosti uprave, torej dolžnost skrbnega ravnanja (279. člen ZGD).

¹ Uradni list Republike Slovenije, št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 84/98, 6/99, 45/01 (v nadaljevanju ZGD)

² Merijan Kocbek, Šime Ivanjko, Borut Bratina: Nadzorni sveti v delniških družbah in družbah z omejeno odgovornostjo, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1998, str. 82

³ Isto kot pod 2), str. 325

⁴ Na tem mestu se ne spuščamo v podrobnejše opredelitve funkcij upravljanja, vodenja in nadziranja, saj te pojme tukaj uporabljamo le za opredelitev načelnih razlik med organi delniške družbe.

⁵ Isto kot pod 2), str. 58

Iz navedenega lahko zaključimo, da v predpisih ne moremo najti določila, na osnovi katerega bi bilo razvidna kakršnakoli pristojnost nadzornega sveta glede njegovega komuniciranja z zunanjimi javnostmi. Pač pa mora nadzorni svet poročati skupščini družbe o preveritvi letnega poročila. Predpisana komunikacija nadzornega sveta je torej le z upravo in skupščino družbe.

ZGD posebej govori o pravici delničarjev o obveščenosti v 293. členu, pri tem pa jasno opredeljena le dolžnost in pristojnost uprave v tem pogledu. Iz tega bi lahko sklepali na naslednji način: če zakon daje pristojnost in dolžnost obveščanja delničarjev upravi in ne nadzornemu svetu, bi bilo zelo nelogično, da bi imel nadzorni svet kake pristojnosti do obveščanja zunanje javnosti. Taka trditev ima svojo osnovo tudi v določilu 248. člena ZGD, ki izrecno določa, da uprava zastopa in predstavlja družbo. Samo uprava ali od uprave oziroma nadzornega sveta pooblaščen zastopnik lahko predstavlja družbo. Dajanje mnenj ali izjav o družbi v javnosti pa nedvomno pomeni predstavljanje družbe.

2.2. Predsednik nadzornega sveta

Predsednik nadzornega sveta ima pomembnejšo vlogo od ostalih članov. Le-ta se kaže zlasti v naslednjem:⁶

- pripravlja in vodi seje nadzornega sveta
- skrbi za stalno zvezo z upravo
- ima pomembno vlogo pri sestavi zapisnika s seje nadzornega sveta.

Naloge in pristojnosti predsednika nadzornega sveta sicer niso v ZGD izčrpno določene, vendar je logično, da mu pripadajo tiste naloge, ki so v navadi za predsednika določenega kolegijskega organa. To so zlasti naloge na naslednjih področjih:⁷

- naloge znotraj nadzornega sveta (priprava in sklic sej ter usklajevanje dela med člani nadzornega sveta in komisijami nadzornega sveta)
- naloge v razmerjih z drugimi organi družbe (uprava in skupščina); predsednik je na primer dolžan seznaniti upravo s sklepi nadzornega sveta in poskrbeti za njihovo izvršitev, odgovoren je za urejanje pravnega položaja člana uprave; v razmerju do skupščine pa zastopa stališča nadzornega sveta
- določene naloge v razmerjih družbe s tretjimi osebami (na osnovi 275. člena ZGD predvsem s sodnim registrom v skladu s 311., 314., 321., 346., 348., 354. in 356. členom ZGD)

Iz navedenih predpisov nikjer ni razvidna kakršnakoli pristojnost predsednika nadzornega sveta v zvezi s komunikacijo z zunanjimi javnostmi. Obratno, celo na vprašanja delničarjev na skupščini navadno odgovarja uprava. Če bi se vprašanje nanašalo neposredno na delovanje nadzornega sveta, bi lahko odgovoril njegov predsednik, vendar to ni njegova zakonska dolžnost.⁸ O svojem delu namreč nadzorni svet za skupščino pripravi poročilo, predsednik nadzornega sveta pa o tem seznanji skupščino tudi ustno.

3. Poslovni vidik

Pri poslovnem vidiku je logično izhajati iz dejstva, da je informacija o družbi pomemben dejavnik oblikovanja celovite podobe družbe v javnosti, ki lahko med drugim pomembno

⁶ Isto kot pod 2), str. 241

⁷ Isto kot pod 2), str. 246

⁸ Isto kot pod 2), str. 247

vpliva tudi na tržno vrednost delnice družbe, s tem pa tudi na realizacijo interesov delničarjev ter drugih interesnih skupin v družbi. Zadovoljevanje teh interesov je možno le s skrbnim gospodarjenjem in ustreznim vodenjem poslovanja, za kar pa je izključno pristojna uprava. Med te pristojnosti torej nedvomno spada tudi komunikacija družbe z zunanjimi javnostmi.

S tega vidika član ali predsednik nadzornega sveta tudi vsebinsko gledano vsekakor prekorači pooblastila, če nepooblaščenno komunicira z zunanjimi javnostmi. Na ta način se namreč ustvarja dvotirnost v komuniciranju, ki praviloma ne more biti v korist družbi. Kar pa ne koristi, praviloma škodi.

Seveda zakoni ne morejo zajeti vseh vidikov, ki jih prinese poslovno življenje, zato k dobri praksi lahko bistveno prispevajo splošno sprejeta pravila stroke, ki pravzaprav povzemajo dobro prakso, pogosto pa tudi v sodnih postopkih predstavljajo materialni vir prava.⁹ Pravila stroke v tem smislu so praviloma zajeta v različnih kodeksih. Nedavno je bil sprejet Kodeks upravljanja javnih delniških družb (v nadaljevanju Kodeks),¹⁰ zato pogledjmo, kako je nadzorni svet v pogledu komunikacij opredeljen v tem aktu.

V členu 3.1.3. Kodeksa je med drugim tudi določilo, da naj član nadzornega sveta spoštuje načelo zaupnosti in varuje na nadzornem svetu sprejete odločitve, predloge in gradiva kot poslovno skrivnost, dokler jih družba ustrezno javno ne objavi. To pomeni, da je le družba (v njenem imenu pa uprava) pristojna za obveščanje javnosti v zvezi z nadzornim svetom. Tega določila Kodeksa pa nikakor ne bi smeli razumeti v takem smislu, da lahko po izvedeni javni objavi kak član nadzornega sveta kakorkoli javno komentira objavljene informacije. V tem smislu se kaže tekst tega člena nekoliko nejasen.

Vsekakor pa je ta nejasnost odpravljena s poglavjem 7 Kodeksa, kjer je v točkah od 7.1.1.do 7.1.16. za obveščanje javnosti zadolžena družba (torej uprava) v vseh primerih, od računovodskih podatkov, do cenovno občutljivih informacij in drugih pomembnejših objav ter sklepov nadzornega sveta, prav tako tudi v primeru raznih govoric in člankov.

Posebej naj opozorimo na določilo Kodeksa v točki 7.2.1., da mora družba obveščati javnost na način, ki ne povzroča neenakomerne obveščenosti. S tem je razširjena zakonska težnja po enakomerni obveščenosti delničarjev tudi na zunanjo javnost.

Uprava družbe je v skladu s točko 7.3. Kodeksa odgovorna za izdelavo in izvajanje strategije komuniciranja družbe, ki naj vsebuje:

- določitev pristojnih oseb za komuniciranje z javnostmi
- opredeljen pretok in notranji nadzor nad cenovno občutljivimi informacijami ter varovanje poslovne skrivnosti
- opredelitev vsebine in postopkov komuniciranja z javnostjo
- opredelitev interesnih skupin ter komuniciranja s posameznimi interesnimi skupinami

V družbi, kjer to področje še ni urejeno na zgoraj priporočen način, je za komuniciranje z javnostmi nedvomno pristojna samo uprava.

⁹ To pomeni, da se pravila stroke ustrezno upoštevajo pri oblikovanju pravnih pravil in pri razlagi vsebine določb pozitivnega prava (zakona)

¹⁰ <http://www.zdruzenje-ns.si>

4. Zaključek

Seveda bi lahko v uvodu opisana dejanja nekaterih predsednikov nadzornih svetov obravnavali tudi v okviru drugih kodeksov poklicne etike, vendar naj bo to dovolj. Zagotovo pa v poslovnem življenju pride tudi do dogodkov in položajev, ki jih tudi s Kodeksom in njegovimi načeli ni mogoče v celoti jasno rešiti. Zato so možna in dopustna tudi določena odstopanja od splošno sprejetih načel, vendar je v takih primerih pomembna tako notranja organizacijska kultura družbe kot tudi osebna kultura in etika članov nadzornega sveta. Navzven se izraža le v skladnem delovanju nadzornega sveta in uprave, sodilo pa je lahko le korist delniške družbe kot celote.

Pri tem pa naj omenimo tudi to, da javno ni bilo veliko negativnih odzivov na ravnanja predstavnikov nadzornih svetov, ki so bila opisana v uvodu tega prispevka. Zlasti pa ne z vidika pristojnosti nadzornega sveta in njegovih članov, za kar bi bili predvsem lahko prizadeti delničarji oziroma lastniki. Slednji niso (vsaj kolikor je javno znano) protestirali proti takemu načinu komuniciranja ali pa zahtevali ustreznih pojasnil in odgovornosti.

Očitno bo treba še dosti truda za izboljšanje informacijske kulture nasploh, sem pa spada tudi področje, ki smo ga obravnavali v tem prispevku.

Članek je objavljen v: Gospodarski vestnik, 5. 4. 2004, str. 51 do 53